



Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen

Förslag till plan för hantering av översvämningsriskerna i Lappfjärds ås avrinningsområde:

Respons från samrådet i maj 2015

Planens uppbyggnad och planeringsprocessen

Ställningstaganden:

Österbottens förbund konstaterar att förslagen till hanteringsplan är väl förberedda, övergripande och välskrivna. Förbundet framför att texten i kapitel 4 ska kompletteras med uppgifter om värdefulla landskapsområden enligt landskapsplanen som fastställdes av miljöministeriet år 2010.

Södra Österbottens förbund konstaterar att målsättningarna för hanteringen av översvämningsrisker bör vara så tydliga som möjligt och åtgärderna tillräckligt djärva.

Trafikverket konstaterar att planerna är tunga till sin struktur. Trafikverket framför att planen kunde komprimeras, beskrivning av processerna flyttas till bakgrundsdocument och att ansvariga instanser presenteras tydligt.

Österbottens räddningsverk konstaterar att planerna är väl gjorda, motiverade och främjar räddningsverkets riskhantering.

Staden Kristinestad konstaterar att ÅF-Consult Kb:s rapport: "Kvarndammarnas och broarnas inverkan på vattenståndet i Lappfjärds å" kunde bifogas till planen.

MTK, centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter, och Skogsvårdsföreningen Storå-Bötom konstaterar att planlagd hantering av översvämningsrisker är värd att understöda. Genom god planering kan man undvika ekonomiska förluster.

Österbottens fritidsfiskares distrikt konstaterar att nuvarande planering är fokuserad på att på olika sätt göra sig av med flödesvattnet, och framför en helhetsplanering som alternativ. Önskas Forststyrelsens bedömning av andra sätt att jämna ut flödena.

Västkustens miljöenhet och Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland konstaterar att planen är väl förberedd och önskar att kommunens miljö- och hälsomyndighet kunde tas med i planeringsarbetet i fortsättningen.

Bemötande:

Översvämningsarbetsgruppen konstaterar att planen och planeringsprocessen är delvis tunga eftersom lagen om hantering av översvämningsrisker 620/2010 och den kompletterande förordningen 659/2010 förutsätter att otaliga olika helheter inklusive motiveringar framförs i planen. Det har utarbetats en riksomfattande botten för hanteringsplaner för att kunna samordna olika områdets planer och för att förbättra jämförelsen sinsemellan, vilket delvis har kompletterat planen. Man har strävat till att noggrant beskriva processen för utarbetande av planerna och valet av åtgärder i syfte att förbättra deltagandets genomsynlighet. Enligt den riksomfattande botten ska detta presenteras som en del av hanteringsplanen. Syftet med hanteringsplanen för översvämningsrisker är att ge en bild av områdets nuvarande och framtida översvämningsrisker samt att motivera åtgärderna som föreslås i planen. En omfattande plan tjänar detta syfte. De

egentliga projektplanerna för åtgärderna kan därmed vara enklare till sin struktur. I de följande planerna som ska granskas innan år 2021 strävar man efter att klargöra och framföra åtgärdsförslagen på ett bättre sätt än i nuvarande planer samt att göra riskhanteringsplanens struktur lättare.

Översvämningssarbetsgruppen kompletterar kapitel 4 med uppgifter om områdets värdefulla landskapsområden. Dessa är Storå kulturlandskap i Lappfjärd och dess fyra delområden samt kulturlandskapet i Korsbäck. Översvämningssarbetsgruppen bifogar ÅF Consult Kb:s rapport till hanteringsplanen.

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att Forststyrelsen och Finlands skogscentral aktivt har deltagit i flera åtgärder som planerats och utförts i Lappfjärds å. Med åtgärderna har man strävat till att kvarhålla vattnet i avrinningsområdet. Forststyrelsen är dessutom huvudman i ett omfattande Life-projekt som är i finansieringsbehandling. I projektet ingår flera åtgärder som riktas till Lappfjärds å.

Då arbetsgruppen som behandlar hanteringen av översvämningssrisker utnämns nästa gång kan man överväga att också ta med kommunens miljö- och hälsomyndighet.

Översvämningsskarteringar och bedömning av flödeskapaciteten

Ställningstagande:

Staden Kristinestad föreslår att en teoretisk beräkning görs för hur mycket vatten som ryms i Lappfjärds å utan att ån svämmar över. Är ån tillräckligt djup och bred för vattenföringen 200 m³/s? Dessutom är det skäl att kartlägga problematiska objekt som minskar avledningskapaciteten i ån och leder till ras längs åstränderna. Karteringsmaterialet borde användas som grund vid planläggning och i tillståndsansökningar.

Bemötande:

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att uppgifterna som samlats vid karteringen av översvämningssrisker och flödesmodellen kan användas på det som staden Kristinestad önskar i form av teoretiska beräkningar. Platserna som försämrar avledningskapaciteten i ån syns i princip också i flödesmodellen som NTM-centralen låtit göra. Risken för ras längs stränderna kan undersökas med jordmånsundersökningar. NTM-centralen kan ge sakkunnighjälp för att låta göra dylika utredningar. Översvämningssarbetsgruppen anser att det är en god idé att utnyttja materialet från översvämningsskarteringen så mångsidigt som möjligt.

Planering av markanvändning

Ställningstagande:

Österbottens förbund konstaterar att planeringen av markanvändningen har en stor roll och hanteringsplanen beaktas i förnyandet av landskapsplanen som är under arbete och även i styrningen av kommunernas planläggning. Man föreslår att verkställande av markanvändningsplaneringen införs bland åtgärderna i riskhanteringsplanen, eftersom enbart planering inte räcker. Det är särskilt viktigt att beakta dagvattenfrågorna i översvämningssområden och i deras närhet.

Bemötande:

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att beaktande av översvämningsshotade områden och översvämningssrisker överensstämmer med de riksomfattande målen för områdesanvändning. Vid

planering av områdesanvändning och byggande bör bestämmelserna i markanvändnings- och bygglagen efterföljas. Då övervägs också byggplatsens lämplighet, och byggandets konsekvenser för omgivande markanvändning och miljö bedöms. I handboken Översvänningsberedskap vid byggande ges rekommendationen att åretruntboende bör placeras så högt att översvämning kan orsaka skada först då översvänningshöjden är på en nivå som förekommer uppskattningsvis i medeltal en gång på 100...200 år (årlig sannolikhet 0,5...1,0 %). Nya byggnader ska alltid byggas på en nivå som åtminstone motsvarar nuvarande rekommendationer. Byggnadens sårbarhet och exempelvis evakueringsmöjligheter inverkar också på hurudan översvämningsskyddsnivå och lägsta bygghöjd för byggnaden som kan tillåtas.

Översvänningsarbetsgruppen tillägger (kapitel 10.1.1), att det utöver markanvändningsplaneringen är viktigt att beakta också verkställandet av markanvändningsplaneringen. Beaktande av dagvattenfrågor i översvänningsområden och i deras närhet tilläggs också.

Kvarhållande av vatten i avrinningsområdet med småskaliga åtgärder

Ställningstaganden:

Enligt responsen från mötena för allmänheten bör kvarhållande av vatten på avrinningsområdet starkt främjas. På mötena ansågs åtgärderna i åns övre lopp och kvarhållande av avrinningsvattnet i skogs- och myrområden mycket viktiga. Dessutom konstaterades att kvarhållande av vatten bör främjas också via lagstiftning och att NTM-centralen bör övervaka skogsdikning.

NTM-centralen i Egentliga Finland (fiskerimyndighet) konstaterar att kvarhållande av vatten i avrinningsområdet är bästa metoden att minska översvänningsrisker och jämna ut lågvattenflöde i vattendragen. Vid planering och i samband med genomförande av åtgärder bör effekter på vattennaturen, fiskbestånden och fiskerinäringen beaktas.

Staden Kristinestad konstaterar att konsekvenserna av skogsdikning inte har behandlas tillräckligt i planen. Olägenheterna som skogsdikningen i övre loppet orsakat på Lappfjärds å bör lösas på nationell nivå.

Enligt MTK och skogsvårdsföreningen bör kvarhållande av vatten förverkligas i samarbete med markägare. Vid värre översvämningar kan vatten också ledas in i skogen. De skador som flödesvattnet orsakar i skog och på åkermark bör ersättas och ersättningsgrunderna bör på förhand vara kända.

Enligt Österbottens svenska producentförbund bör man i första hand fokusera på förebyggande åtgärder, såsom kvarhållande av vatten och fördröjning av flödet i avrinningsområdets övre lopp. Skogar är mindre känsliga för flödesvatten, så uppehållande av vatten bör i synnerhet ökas i skogsområden. Utöver detta bör vattenflödet i ån tryggas genom tillräcklig och kontinuerlig rensning. Som allra sista lösning kan ledande av vatten till invallningsområdena anses vara.

Södra Österbottens förbund föreslår att hanteringsplanerna för översvänningsrisker kunde beaktas vid beviljande av Kemera-stöd. Dessutom borde skogsbrukets naturvårdsprojekt göras mer lockande.

Bemötande:

Översvänningsarbetsgruppen har fastställt ett långsiktigt mål om att ändra minst 250 ha till småskaliga områden med vattenkvarhållningskapacitet. Det här förutsätter aktivitet från alla parter och ett omfattande samarbete. Det bör göras mer lockande för markägare att anlägga områden för kvarhållande av vatten. Genom jordbrukets miljöersättningsystem kan man få investerings- och

skötselersättning för att anlägga och sköta jordbrukets våtmarker. Det är möjligt att under vissa förutsättningar få finansiering via skogsbrukets naturvårdsprojekt för att anlägga vattenhållande konstruktioner inom skogsbruket.

Översvämningsarbetsgruppen är oroad över stor totalmängd skogsdikningar, iståndsättningsdikningar och mer extrem vattenföring i Lappfjärds ås avrinningsområde. Översvämningsarbetsgruppen tillägger en rekommendation till planen om att områdets specialproblem kunde beaktas inom nationella forskningsprojekt. Dessutom konstaterar översvämningsarbetsgruppen att det i Finland bereds ett omfattande Life-projekt (Freshabit) som gäller vatten och där man föreslagit Lappfjärds å som objekt för åtgärder och utredningar eftersom det finns speciella naturvärden och översvämningsproblem i området.

Enligt översvämningsarbetsgruppens åsikt är beaktande av översvämningsrisker vid fördelningen av Kemera-pengar i princip en tanke som kan understödjas.

Allmän organisering av åtgärder för översvämningsbekämpning i Lappfjärds å

Ställningstaganden:

Staden Kristinestad anser att det inte är en hållbar lösning att hantera översvämningsrisker och sköta underhållet av ån på projektbasis. Erfarenheter visar att projekten startar först då skador redan har uppstått. För att lösa översvämningsproblemen i Lappfjärds å bör en vattenrättslig sammanslutning bildas eftersom ingen i nuläget ansvarar för underhållet av ån. Staden Kristinestad framför att bildandet av en vattenrättslig sammanslutning infogas som åtgärd i planen och att alla nyttotagare bör höra till sammanslutningen.

Dessutom betonar staden Kristinestad att finansieringen av vattendragsprojekt bör ske på lika grunder överallt.

Bemötande:

Översvämningsarbetsgruppen konstaterar att det i Finland har bildats bara ett fåtal vattenrättsliga sammanslutningar, så det saknas ännu praktiska erfarenheter av hur sammanslutningar lämpar sig för uppgiftshelheter gällande omfattande hantering av översvämningsrisker. Bildandet av en sammanslutning förutsätter en nyttobedömning för kostnadsfördelningen. Att göra en sådan bedömning för hela ådalen och åtgärderna som ska göras där är sannolikt mycket krävande. Översvämningsarbetsgruppen tillägger till åtgärdsförslagen en utredning av möjligheterna att bilda en vattenrättslig sammanslutning.

Översvämningsarbetsgruppen konstaterar att jord- och skogsbruksministeriet för tillfället utarbetar nationella riktlinjer för principerna för understöd av vattendragsprojekt. Översvämningsvallarna i Lappfjärd understöds som det enda nya, stora projekt på NTM-centralen i Södra Österbottens område år 2015 och projektet är det som i första hand föreslås till vattendragsprojekt att finansieras av Jord- och skogsbruksministeriet år 2016.

Rensning av Lappfjärds å

Ställningstaganden:

På mötena för allmänheten i Lappfjärd ansågs det vara ytterst viktigt att Lappfjärds å rensas åtminstone mellan Perus och åmynningen. Ån bör göras djupare och ställvis också bredare. Ett flertal enskilda rensningsobjekt framställs också i responsen från medborgarna.

NTM-centralen i Egentliga Finland (fiskerimyndigheten) anser att man inom översvämningsskyddet inte alls borde tillämpa åtgärder som innefattar rensningen av fåror, muddringar eller andra åtgärder som förändrar formen på fåror.

I ställningstaganden från NTM-centralen i Egentliga Finland (fiskerimyndighet) och Österbottens fritidsfiskares distrikt samt i respons från medborgare konstateras att man bör vara försiktig vid röjning av strandvegetation eftersom vegetationen minskar erosion och ger skydd åt organismerna.

Staden Kristinestad anser att breddning av Lappfjärds ås mynning och några andra åtgärder bör vara primära åtgärder och inte sekundära åtgärder som de nu är. Övriga nyttotagare och NTM-centralen bör nämnas som finansiärer av åtgärden utöver staden Kristinestad.

Staden Kristinestad konstaterar att större muddringar dvs. alternativ 3 (30 cm lägre vattenstånd mellan Perus och åmynningen) och alternativ 5 (100 cm lägre vattenstånd mellan Perus och åmynningen) som granskats under planeringsprocessen, bör ingå i planen.

Bemötande:

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att åtgärdsförslagen har gjorts utgående från en omfattande multikriterieanalys och översvämningssarbetsgruppen anser därmed att de presenterade rensningsåtgärderna är motiverade. I valet av åtgärder har särskild uppmärksamhet fästs vid såväl fiskeriekonomiska som andra värden i området. De mer omfattande muddringalternativen dvs. sänkning av vattenståndet med 30 cm och sänkning av vattenståndet med 100 cm har lämnats bort på basis av multikriterieanalysen och översvämningssarbetsgruppen lägger därför inte till dem till åtgärdsförslagen. De olika åtgärdsförslagen med konsekvenser kommer till ny granskning då följande plan för hantering av översvämningssrisker utarbetas om några år.

Dessutom konstaterar översvämningssarbetsgruppen att planen inte hindrar att andra projekt planeras och genomförs utöver de som nämns i planen. Finansiellt stöd från staten riktas dock i första hand till de åtgärder som ingår i planen.

Lokalt skydd av lågt liggande objekt

Ställningstaganden:

Enligt respons från medborgare bör vallar byggas längs ån också på områden som finns ovanför de nu planerade vallarna. Dessutom föreslås att staten bör stå för finansieringen av vallarna. I responsen från medborgare framfördes att man bör fästa särskild uppmärksamhet vid områden i närheten av Lappfjärds ungdomslokal där det har bildats en liten holme i vattendraget. Dessutom finns det behov av muddring. Det saknas helt skyddsvallar i området vid Mittsholmen, däremot har vallar byggts på andra sidan ån. Detta kan leda till att vatten flödar via bäckar åt Mittsholmens håll och därifrån mot Lappfjärds ungdomslokal.

I responsen från medborgare önskas rekommendationer om växter som binder massorna i vallarna och på så sätt hindrar massorna att sköljas bort med flödesvattnet.

Angående vallarna föreslår Österbottens fritidsfiskares distrikt slänter eller terrasseringar av säkerhetsskäl längs vallarna, så att någon som hamnat i vattnet eller eventuell räddare tar sig upp från ån.

Bemötande:

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att skydd av bostadshus eller andra objekt inte hör till statens skyldigheter, men staten kan i mån av möjlighet stöda skyddsåtgärder, liknande vallarna i

Lappfjärd, som är av mer omfattande betydelse. Dessutom konstaterar översvämningssarbetsgruppen att räddningslagen förutsätter att ägare och innehavare av byggnader förebygger risksituationer och förbereder sig för skydd av människor, egendom och miljö. Ytterligare bör man förbereda sig för sådana åtgärder som man kan vidta på egen hand.

Översvämningssarbetsgruppen utreder växtlighetens bindande effekt på vallmassorna och kompletterar planen med det.

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att staden Kristinestad ansvarar för vallarna som nu byggs i Lappfjärd och underhållsrensningen som görs nedanför riksväg 8. Översvämningssarbetsgruppen för vidare åsikterna som framförts i responsen från medborgare och Österbottens fritidsfiskares distrikt för kännedom till staden Kristinestad.

Övriga åtgärder

Ställningstaganden:

Staden Kristinestad konstaterar att Nybron dämmer upp 40-50 cm vid högt flöde. Förnyandet av Nybron och en muddring av området nedanom bron bör läggas till i planen.

Staden Kristinestad konstaterar att Sandgrunds, Holmfors och Perus dammar höjer vattennivån vid översvämning då de inte sköts enligt tillståndsvillkoren och i synnerhet då det finns isproppar ovanför dammarna. Staden framför att skötseln av dammarna i enlighet med gällande tillstånd ska läggas till som en åtgärd i planen. Dessutom bör dammarna ha större öppningar och skötseln av regleringen ska vara enklare.

Bemötande:

Översvämningssarbetsgruppen kompletterar åtgärdsförslagen med information om ändringarna i området kring Nybron med syfte att minska uppdamningen. Tidpunkten för förnyandet av bron beror på statens finansiering.

Översvämningssarbetsgruppen kompletterar åtgärdsförslagen med en punkt om att dammarna i Sandgrund, Holmfors och Perus ska skötas i enlighet med tillståndsvillkoren.

I planens SOVA-del betonar översvämningssarbetsgruppen att man bland översvämningssarbetsgruppens förslag prioriterar de åtgärder med vars hjälp man kan förhindra översvämningsskador.

Samarbete mellan olika myndigheter och beredskapsärenden

Ställningstaganden:

Enligt Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland bör myndighetssamarbetet och informationsutbytet mellan olika aktörer och till medborgare utvecklas. Operativa aktörer, räddningsverket och NTM-centralen borde utveckla ett övningsystem med hjälp av vilket man kan aktivera alla förvaltningsområden tillräckligt både inom kommuner och regionförvaltningen. Man bör på förhand försäkra sig om att åtminstone områdets myndigheter omedelbart får information om förändringar vid en översvämning. Dessutom konstateras att Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral (STTV) tidigare var en myndighet inom social- och hälsoministeriets förvaltningsområde och som numera är en del av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira).

Storå kommun konstaterar att man i planen bör utreda vem som har rätt att beställa åtgärder för att få bort isproppar och vem som står för kostnaderna.

Österbottens räddningsverk påpekar att uppgifterna om frivilliga brandkåren bör tas bort från beskrivningen av efterbekämpning på Österbottens räddningsverks område.

På översvämningssarbetsgruppens möte 16.6.2015 konstaterades att det är viktigt att lyfta fram ansvarsfördelningen vid beredskapen mot översvämningar och vid översvämningssituationer dvs. hur beredskapen för översvämningar beaktas i kommunens beredskapsplan och i byggnadsordningen.

Bemötande:

Översvämningssarbetsgruppen konstaterar att den regionala och nationella lägesbilden och tillhörande myndighetssamarbete bör upprätthållas och övas regelbundet.

Översvämningssarbetsgruppen rekommenderar att samarbetsmöten för myndigheter arrangeras årligen åtminstone enligt den nuvarande praxisen. Övningar för storolycka på Österbottens och Södra Österbottens översvämningssriskområden skilt för varje å och älv föreslås som åtgärd i planen.

Översvämningssarbetsgruppen anser det vara viktigt att tillräckligt med resurser reserveras för översvämningssinformation och att informationen förmedlas så effektivt som möjligt. Projektet för översvämningssinformation som startade år 2015 ger förhoppningsvis goda verktyg för uppgiften.

Översvämningssarbetsgruppen tillägger en kort beskrivning av tillvägagångssätt och ansvar då isproppar och översvämningar hotar byggnader. Om isproppen hotar endast enstaka byggnader hör i första hand organiseringen av bekämpningsarbetet (t ex beställa grävmaskin) och kostnaderna till fastighetsägaren. Om risksituationen förvärras, kan också räddningsverket delta i verksamheten och kostnaderna och NTM-centralen kan ge sakkunnighjälp. Ifall isproppar hotar stora områden ger NTM-centralen sakkunnighjälp till räddningsväsendet och deltar i mån av möjlighet också i kostnaderna för den förebyggande bekämpningen. Det är i första hand räddningsverket som ansvarar för den egentliga räddningsverksamheten och kostnaderna som uppstår med den. Vid behov kan räddningsverket be om handräckning från bl.a. försvarsväsendet, såsom man gjorde i Lappfjärds å på våren 2013.

Översvämningssarbetsgruppen avlägsnar texten om frivilliga brandkåren som en av ansvarsparterna i efterbekämpning av översvämningar på det sätt som Österbottens räddningsverk framhåller.